

ΝΕΩΤΕΡΟΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

Μεθοδική καί συστηματική
συμπύκνωσις καί ἐκλαϊκευσις ὅλων
τῶν ἀνθρωπίνων γνῶσεων

ΤΟΜΟΣ Η΄

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΣ « ΗΛΙΟΣ »
ΑΘΗΝΑΙ

ΖΑΤΡΙΚΙΟΝ

και τοποθετημένα επί της σκακίστας, όπως φαίνεται εις την παρασπειμένην εικόνα.

2) Τα λευκά έχουν πάντοτε την κίνηση, δηλαδή την πρώην κίνηση της παρτίδας.

3) Ό καθένας από τους συμμαχικούς κάνει με την σειρά του, μίαν μόνον κίνηση κάθε φοράς.

4) Έκείνος που έχει την κίνηση λέγεται επαίκτης ή δε άλλος εδντίπαλος.

Άρθρον 5. Περί της σημειώσεως των κινήσεων. 1) Ο κανονισμός της διεξαγωγής του άσκακίου αναγνωρίζει δύο μόνον συστήματα σημειώσεως των κινήσεων, τα πλέον διαδεδομένα. 1) Το πελοποννησιακόν σύστημα και το αλγευδικόν σύστημα.

2) Έκείνος ο οποίος προσπαρεί εις την άσκακίαν είναι άσκακίτης ή άσκακίτης εκ των δύο συστημάτων, ή κείνο το όποιον προτιμά.

Τό περιγραφικόν σύστημα. Τα τεμάχια προσδιορίζονται διά τού άρχικου των γραμμάτων. Γίνεται διάκρισις τού Πύργου τού Ίππου και τού Άξιωματικού του βασιλέως και έκείνων της βασιλίσσης διά της προσθήκης των γραμμάτων Βς και Β'.

Αι όκτώ στήλαι (εξ άσιστεράν προς τά δεξιό διά τά λευκά και αντίθετος διά τά μαύρα) προσδιορίζονται ως εξής:

- Στήλη τού Π της βασιλίσσης (ΠΒ)
Στήλη τού Ι της βασιλίσσης (ΙΒ)
Στήλη τού Α της βασιλίσσης (ΑΒ)
Στήλη της βασιλίσσης (Β)
Στήλη τού βασιλέως (Βς)
Στήλη τού Α βασιλέως (ΑΒς)
Στήλη τού Ι τού βασιλέως (ΙΒς)
Στήλη τού Π τού βασιλέως (ΠΒς)

Αι όκτώ όριζόντιοι γραμμάι αριθμούνται από τό Ι έως τό 8, ύπολογίζονται εκ των κάτω προς τά άνω, τώσον διά τά λευκά όσον και διά τά μαύρα. Σημειούνται τό άρχικόν γράμμα τού τεμαχίου που παίζει και τό τετράγωνον της άφίξεως. Παραδειγμα: Β4ΑΒς=ή Β έπαίχθη, εις τό 4ον τετράγωνον της στήλης τού Α τού βασιλέως. Όταν άνα τεμάχια ήμπαρύν να παίζουν εις τό αυτό τετράγωνον, σημειώνεται τό τετράγωνον της άναχωρήσεως και τό τετράγωνον της άφίξεως. Ούτως Π4 ΙΒς = 2ΙΒς = ό εκ των δύο Π, ό εύρισκόμενος εις τό 4ον τετράγωνον της στήλης τού ΙΒς παίζεται εις τό 2ον τετράγωνον της ίδιας στήλης.

Συντμήσεις. Ρόκ ΠΒς = Ρόκ με τόν ΠΒς (μικρό Ρόκ).

Ρόκ ΠΒ = Ρόκ με τόν ΠΒ (μεγάλο Ρόκ).

πα: παίρνει

έ: έσκι ή ι = λέξις που λέγεται, ή σημειών που γράφεται, όταν ό παίκτης προσβάλλη τόν αντίπαλον βασιλέα.

Μάτ ή διπλούς σταυρός = Έσκι και μάτ.

Τό αλγευδικόν σύστημα. Τα τεμάχια, έκτός των στρατιωτών (πιόνων) προσδιορίζονται διά τού άρχικου των γράμματων. Κατ' εξίρειον τό άρχικόν των στρατιωτών δέν σημειώνεται. Αι όκτώ στήλαι (εξ άσιστεράν προς τά δεξιό διά τά λευκά) προσδιορίζονται διά των γραμμάτων Α έως θ. Αι όκτώ όριζόντιοι γραμμάι αριθμούνται από τό 1 έως τό 8 εκ τού μέρους των λευκών. (Κατά συνέπειαν εις την άρχικόν θέσιν των, τά μεν λευκά τεμάχια εύρισκονται επί των όριζόντιων γραμμών 1 και 2, τά δε μαύρα επί των 7 και 8). Κάθε τετράγωνον καθορίζεται κατ' αυτόν τόν τρόπον άνατολίτικα διά τού συνδυασμού ενός γράμματος και ενός αριθμού. Εις τό άρχικόν γράμμα τού τεμαχίου (έκτός τού πιόνου) προστίθεται τό τετράγωνον της άναχωρήσεως και τό τετράγωνον της άφίξεως. Χόρον συντομίας τό τετράγωνον της άναχωρήσεως παραλείπεται. Ούτως Αγ1—24=ό Α που εύρί-

(1) Έπειδή ό βασιλέας και ή βασιλίσσα εις την ελληνικήν γλώσσαν έχουν τό αυτό άρχικόν γράμμα προστίθεται συνήθως τς, τό άρχικόν γράμμα τού βασιλέως τό τελικόν ε προς διάκρισιν, όπως γίνεται εις άλλας γλώσσας εις παρομοίαις περιπτώσεις. Τίς εν τούτοις προς εύκολίαν εις την τυπογραφίαν και κατά την άνογραφόν των κινήσεων αντί τού Βς παραβλέπονται τό κεφαλαίον γράμμα Ρ άρχικόν της λέξεως Ρήγας ή Βασιλέως. Η λέξις Ρήγας είναι παραθεωρή της γαλλικής λέξεως Ροι=Βασιλέως, ήτις χρησιμοποιείται μόνον εις τά παιχνίδια).

ΖΑΤΡΙΚΙΟΝ

σκειται εις τό τετράγωνον γ1 έπαίχθη εις τό τετράγωνον ζ4 και εν συντομία: Αζ4. Έπίσης ε7—ε5 = τό πιόνι τό όποιον εύρίσκειται επί τού τετραγώνου ε7 έπαίχθη εις ε5 και εν συντομία γράφεται: ε5. Όταν δύο όμοια τεμάχια ήμπαρύν να παίζουν εις τό αυτό τετράγωνον, ή σύντομος σημείωσις της κινήσεως συμπληρούται ως εξής: Έάν παραδείγματος γόρον οι δύο Ι εύρισκονται εις η1 και 82, Α κίνησης η1—23 θα σημειωθή με συντομίαν η1—23. Έάν οι Ι εύρισκονται εις η1 και η5 ή κίνησης η1—23 θα σημειωθή Ι 1 — ζ3.

- Συνθηματικά:
Ο-Ο = Ρόκ με τό 1181 (μικρό Ρόκ)
3-0-0 = Ρόκ με τό Παί (μεγάλο Ρόκ)
: Π X = παίρνει.
+ = έσκι.
: + = παίρνει και δίδει έσκι.
+ = Μάτ.
: + = παίρνει και κόμει μάτ.
! = καλή κίνησης.
; = καλή κίνησης.

Άρθρον 6. Συνήθεις έκφράσεις. Τευχόν (Piece) = γενικός όρος, ό όποιος περιλαμβάνει τόν Βς, Β, Π, Α, Ι και τόν στρατιωτήν.

Φιγούρα (Figure) = γενικός όρος, ό όποιος περιλαμβάνει όλα τά τεμάχια έκτός των στρατιωτών. (Ειδικότερον ή Βασιλίσσα και οι Πύργοι όνομάζονται μεγάλα τεμάχια ή μεγάλες φιγούρες, οι δε Άξιωματικοί και οι Ίπποι μικρά τεμάχια ή μικρές φιγούρες).

Καρραμένον τεμάχιο (Piece enroee) = τεμάχιο τού όποιου ή έλευθερία κινήσεως άσπαρθη ή διεκρινή λόγω της άκνήσεως ή καλής έσκι κατά τού βασιλέως ή εν έμποδίση την λίαν εύρίσκειται μεγαλυτέρως από αυτό άέως.

Έσκι εξ άποκαλύσεως (Esche a la decouverte) = έσκι κατά τού αντίπαλου βασιλέως, που δίδεται από ένα τεμάχιο τού όποιον άποκαλύπτεται διά της μετακινήσεως άλλου τεμαχίου που τό έκάλυπτε και τό ήμπαρδίει εν δράση.

Έσκι διπλό (Double esche) = ταυτόχρονον έσκι από δύο τεμάχια, τό όποιον δέν έπιτυγχάνεται παρά δι' έσκι εξ άποκαλύσεως.

Άλλαγή (Faire un echange) = άλλαγή όμοιούν τεμαχίων ή έχόντων περίπου την αήθη αξίαν (Α και Ι).

Κέρδος, χάσιμο της ποιότητος (Gagner, perdre la qualite) = άλλαγή ενός Άξιωματικού ή ενός Ίππου εναντι ενός Πύργου και αντίστρέφους.

Άρθρον 7. Περί της κινήσεως των τεμαχίων γενικώς. 1) Έν τεμάχιο ήμπαρύν από μετακινήθη εις ένα τετράγωνον κενόν ή κατεχόμενον από αντίπαλον τεμάχιο. 2) Έν τεμάχιο δέν ήμπαρύν να μετακινήθη εις τετράγωνον κατεχόμενον από τεμάχιο του αυτού στρατοπέδου. 3) Έν τεμάχιο δέν ήμπαρύν να περάση από τετράγωνον κατεχόμενον από άλλο όμοιόμοτε τεμάχιο, (πλήν τού Ίππου). 4) Έν τεμάχιο τού όποιον κανονικός έπαίχθη εις τετράγωνον κατεχόμενον από αντίπαλον τεμάχιο, τό αηχμαλωτίζει. Τά τεμάχιο που ήμπαρτωθή άσπαρται από την σκακίαν υπό τού παίκτη.

Άρθρον 8. Πώς κινείται τό κάθε τεμάχιο: Ο Βασ. λέός. Ο Βασιλέας παίζει από τό τετράγωνον του εις όποιονδήποτε γειτονικόν τετράγωνον έκτός από την περίπτωση τού Ρόκ. Τό Ρόκ είναι ουδαιόσημη κίνησης τού Βασιλέως και ενός Πύργου, ή όποια ύπολογίζεται ως μία κίνηση. Ο Βασιλέας όδίνει τό άρχικόν του τετράγωνον του τοποθετείται εις τό πλησιέστερον τετράγωνον τού αυτού γράμματος που κείται επί της ίδιας όριζόντιου γραμμής, κατόπιν ό Πύργος, προς τόν όποιον ό Βασιλέας διεκδύεται, τοποθετείται παρά τόν Βασιλέα προς τό έτερον πλευρόν του, πάντοτε επί της αήτης όριζόντιου γραμμής. Τό Ρόκ είναι όριστικώς όδύνατον όταν έγη μετακινήθη ό Βασιλέας ή ό Πύργος, είναι δε προσωρινώς όδύνατον εάν ένα ή περισσότερα τετράγωνα, μεταξύ τού Βασιλέως και τού Πύργου, κατέχονται από όμοιόμοτε τεμάχια, εάν ό Βασιλέας εύρίσκειται εις έσκι και τότε εάν κατά την έκτέλεσιν τού Ρόκ ό Βασιλέας είναι όποχρημένος να έκτεθή εις έσκι.

Η Βασιλίσσα. Η Βασιλίσσα παίζει εις κάθε τετράγωνον, τό όποιον εύρίσκειται επί της στήλης, ή επί της όριζόντιου γραμμής, ή επί μιας τών διαγωνίων τού τετραγώνου από τό όποιον άναχωρεί. Ο Πύργος. Ο Πύργος παίζει εις κάθε τετράγωνον, τό όποιον εύρίσκειται επί της στήλης ή επί της όριζόντιου γραμμής τού τετραγώνου, από τό όποιον άναχωρεί. Ο Άξιωματικός. Ο Άξιωματικός παίζει εις κάθε τετράγωνον, τό όποιον εύρίσκειται επί μιας τών διαγωνίων τού τετραγώνου από τό όποιον άναχωρεί. Ο Ίππος. Ο Ίππος μετακινείται κάμνον ένα όμμα απόν Πύργος προς γειτονικόν του τετράγωνον και κατόπιν ένα όμμα ως Άξιωματικός εις ένα συνεχόμενον τετράγωνον, πάντοτε άπομακρυνόμενος τού τετραγώνου από τό όποιον άναχωρεί. Ο Στρατιώτης. Ο Στρατιώτης κατά την άρχικην του κίνησην έκτός της περιπτώσεως που αηχμαλωτίζει, προχωρεί κατά ένα ή δύο τετράγωνα επί της στήλης του. Κατά-

ΖΑΤΡΙΚΙΟΝ

με τους συνδυασμούς, δια των οποίων επιτυγχάνεται άριστος σκοπός ή σχέδιον, ως και με τις πιθανωτέρας άποψεις του αντίπαλου του. Είναι όμως και οι συνδυασμοί αυτοί, τόσο πολλοί, ώστε και οι μεγαλύτεροι παίκται του κόσμου δεν δύναται να τους εξετάσουν και αναλύσουν κατά την διεξαγωγή της παρτίδας δεδομένου μάλιστα ότι υπό του διεθνούς κανονισμού έχει καθιερωθή ως όριον ακριβώς 4 μόνον λεπτά, κατά μέσον όρον, δι' έκαστην κίνηση. Και οι μεγαλύτεροι όθεν πρωταθληταί δεν δύναται να κερδίσουν

Φυλαγοσσία παικτών Ζατρίκιου εις έν διεθνής τουρνουά.

όλας τάς παρτίδας, αλλά κίπνουν πολλάκις και οι ίδιοι θύμας τών πολυριθμών και πολυπλόκων συνδυασμών του σκακιού. Ούδεις μέχρι σήμερα έγινε παγκόσμιος πρωταθλητής με ποσοστόν μέζων τών 59% περίπου.

Αι παρτίδες διακρίνεται εκ τών άνοιγμάτων εις τρεις μεγάλας κατηγορίας :

- 1) Τάς άνοικτάς ή ήμιανοικτάς (άνοιγμα του πιονιού του Βασιλέως 1.ε2—ε4).
- 2) Τάς κλειστάς (άνοιγμα του πιονιού της Βασιλίσσης 1.δ2—δ4).
- 3) Τάς άκανόνιστους (άνοιγματα με ούσανδήποτε άλλην κίνηση πλην τών άνωτέρω δύο). Αι συνήθετατοι άκανόνιστοι παρτίδες άρχίζουν ως εξής :

- 1.1η1—ε3 άνοιγμα Τσούκστερ—Ρέτι
- 1.γ2—γ4 > Στάρουντ (ή άγγλικόν)
- 1.ε2—ε3 > Βαν. Κρούιτς
- 1.γ2—γ3 > Σαραγόσσης
- 1.ε2—ε4 > Μπίρντ.

Αι άνοικταί κυρίως και έν μέρει αι ήμιανοικταί παρτίδες, ή τά άνοιγματα του πιονιού του Βασιλέως, επιτρέπουν άριστος μάχος σώμα πρós σώμα με παγίδας, τεχνάσματα και θύσας, οι όποιαί απαιτούν άκριβή άναλυση. Τα μύρια όμοια, καλά άμυνόμενα, εξουδετερώνουν ταχέως τό εκ της έναρκτηριου κινήσεως έλασρόν και άνεπαρκές δια την νικην πλεονέκτημα τών λευκών και επιτυγχάνουν, ίσωςταί, ένίοτε δι και την νικην έν περιπτώσει θύσας τής εκ μέρους τών λευκών, κατά τό άνοιγμα.

Αι κλεισταί παρτίδες ή τά άνοιγματα του πιονιού της Βασιλίσσης είναι επιστημονικώτεροι και έχουν δραδύτερον εξέλιξη. Αι απαιτεί είναι περισσότερα—κεκαλυμμένα. Η σθεδρότης τών κινήσεων δεν φαίνεται εκ πρώτης όψεως. Το πλεονέκτημα της έναρκτηριου κινήσεως τών λευκών διαρκεί περισσότερον. Προτιμούνται δια τούτι εις τό επίσημα ίδιως άγωνίσματα υπό τών ισχυρών παικτών.

Αι άκανόνιστοι παρτίδες ή άνοιγματα σκοπόν έχουν την άποψηγή της άμεσου έμπλοκής εις μάχη και υπό τών λευκών άκόμη. Κατά την έναρξην τούτου αναβάλλεται ή κατάληξις και ό έλεγχοσ του κέντρου δια στρατιωτών (πιονιών).

- 1) Άνοικταί και ήμιανοικταί παρτίδες. Μετά την πρώτην κίνηση τών λευκών, του πιονιού του Βασιλέως (1.ε2—ε4), ακολουθεί ή πρώτη κίνηση τών μαύρων, εκ τής όποιας χαρακτηρίζεται τό είδος της ά-

ΖΑΤΡΙΚΙΟΝ

νόησι, τό όποιον έλλύουν τά μύρια, και καθορίζεται δια τούτων εάν ή παρτίδα θα είναι άνοικτή ή ήμιανοικτή. Εάν ή κίνηση αυτή τών μαύρων είναι 1...ε7—ε5, ή παρτίδα καλεΐται άνοικτή. Εάν είναι ούσδήποτε άλλη κίνηση, καλεΐται ήμιανοικτή. Η περισσότερον συνήθισμένη πρώτη κίνηση τών μαύρων εις τάς ήμιανοικτάς παρτίδας είναι μία εκ τών εξής :

- 1...ε7—ε6 παρτίδα Γαλλική
- 1...γ7—γ5 > Σικελική
- 1...γ7—γ6 > (δύμνα) Καρό-Κάν
- 1...δ7—δ5 > Σκανδιναυική
- 1...η7—η6 > Φινικότο—Βασιλέως
- 1...δ7—δ6 > Ουακίτο—Βασιλίσσης
- 1...1η8—ε6 > δύμνα Άλιόχεν
- 1...1δ8—γ6 > δύμνα Νιυτσόβιτς.

Η καλύτερα δευτέρα κίνηση τών λευκών εις τάς άνοικτάς παρτίδας, ήτοι μετά την πρώτην κίνηση τών μαύρων 1...ε7—ε5, δύναται να είναι μία εκ τών εξής :

- 2.1η1—ε3 παρτίδα του ίππου του Βασιλέως.
- 2.Αε1—γ4 > του ρού του Βασιλέως.
- 2.1δ1—γ3 > Βιέννης.
- 2.δ2—δ4 > του κέντρου
- 2.ε2—ε4 > Γκαμπι του Βασιλέως.

πολύ έν χρήσει είδος κατά όδυνατωτέρον ή άμύνησ θεωρίας αντίπαλον. Έν συνεχεία εξελίσσεται τό άμυνα τούτου εις διαφόρους παραλλαγάς, π.χ. τά Γκαμπι Κούινγκου, Μούσσε, Κιζερίτακου, Άλγκάιερ, Στάρ κλπ.

Η καλύτερα δευτέρα κίνηση τών μαύρων δύναται να είναι μία εκ τών εξής :

- 2...1δ8—γ6 κανονική δύμνα.
- 2...1η8—ε6 δύμνα Πετρόσ ή ρωσική δύμνα.
- 2...δ5—δ6 δύμνα Φιλιντόρ.
- 2...δ7—δ5 άντιγαμπι Φάλκμπερ ως άπόψη τής εις τό γκαμπι 2.εη—ε4.

Ός έλαττωματική θεωρείται ή δύμνα :

- 2...ε7—ε6 δύμνα Νταυμάνο.
- 2...ε7—ε5 άντιγαμπι Γκρόκο.
- 2...δ8—ε6
- 2...δ8—ε7
- 2...Αε8—δ6

Ός καλύτερα τρίτη κίνηση τών λευκών δύναται να θεωρηθή μία εκ τών εξής :

- 3.Αε1—γ4 (εάν τά μύρια είχαν άπάντησει 2...Αε8—γ5) ήτις άγει εις την Ιταλικήν παρτίδα με πολλές υποδιορίσεις, π.χ. τζέκο, πιάνο, τζέκο πιανισμό, γκαμπι, Έδαν, ούγγρικη παρτίδα, δύμνα 2 ίππων, Μάξ Λάγκε τών 4 ίππων κλπ.).
- 3.Αε1—δ5 Ίσπανική παρτίδα (ή Λοπέζ) πολύ ισχυρά και έν χρήσει ίδιως εις τά μεγάλα άγωνίσματα, έν περιπτώσει καθ' έν τά μύρια έπεισαν 2...1δ8—γ6.
- 3.δ2—δ4 Σικελική παρτίδα.
- 3.γ2—γ3 παρτίδα Ποντζιάνι.

Εις τάς κινήσεις τούτας τών λευκών υπάρχουν 17 άποψησεις τών μαύρων ή δύμναι, με διαφόρους άμυνάσας και έν συνεχεία με διαφόρους παραλλαγάς.

Αι άμυνάσαι γενικώς τών άνοιγμάτων, και τών παραλλαγών αυτών, ως και τών δύμνων τών μαύρων, άερίζονται εις τά άμυνάσας τών παικτών, οι όποιαί επιλύουν πρώτοι την χαρακτηριστικήν κίνηση, ή εις τά άμυνάσας τών χωρών ή τών πόλεων, εις ός έπαίχθη κατά πρώτον ή χαρακτηριστικήσ τά άνοιγμα ή τών δύμνων ή την παραλλαγήν κίνηση.

- 2) Παρτίδες κλεισταί (ή άνοιγματα κλειστά). Χαρακτηρίζονται όπωσ εκ της πρώτης κινήσεως του πιονιού της Βασιλίσσης τών λευκών (1.δ2—δ4). Συνήθετατοι άπάντησεις τών μαύρων είναι :

- 1...δ7—δ5 παρτίδα πιονιών—Βασιλίσσης.
- 1...ε7—ε5 παρτίδα (ή δύμνα) δαλανδική.
- 1...η7—η6 Φινικότο Βασιλέως.
- 1...δ7—δ6 Φινικότο Βασιλίσσης.
- 1...1η8—ε6 παρτίδα (ή δύμνα) Ίνδικ, Πολύ έν χρήσει με διαφόρους παραλλαγάς π.χ. δύμνα δυτική Ίνδική, δύμνα άνατολική Ίνδική, δύμνα Γουιγγόρι, δύμνα Μπαγκιλούμπω, δύμνα Νιυτσόβιτς, δύμνα Βουδαπέστης κλπ.

Αναλόγως τών έπομένον κινήσεων τών λευκών και τών μαύρων μετά την πρώτην κίνηση της παρτίδας (1.δ2—δ4,

